

С. В. Нікітенкокандидат історичних наук,
лідер
Молодіжного медійного об'єднання «Міст»**СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ**

Метою державного управління фізичною культурою і спортом є досягнення керованою системою фізичної культури і спорту такого рівня її розвитку, який би в повній мірі дозволив би забезпечити задоволення потреб населення загалом та окремих громадян у збереженні здоров'я, підтриманні високого рівня працездатності, поліпшенні якості та рівня життя, задоволенні духовних, інтелектуальних, рухових потреб шляхом занять певними видами спорту. Нами досліджено систему державного управління України у сфері фізичної культури та спорту.

Ключові слова: система державного управління, фізична культура, спорт.

Постановка проблеми. Припинення існування Радянського Союзу покликало необхідність формування нової системи державного управління в незалежній Україні. Розуміння того, що майбутнє будь-якої країни пов'язано зі здоров'ям членів суспільства, зумовило посилення ролі фізичної культури і спорту в діяльності зі зміцнення держави й суспільства, активного використання засобів фізичної культури і спорту в підтриманні та зміцненні здоров'я населення. Розв'язання проблем адміністративного регулювання фізичної культури та спорту й чіткої правової регламентації, підвищення ефективності діяльності органів публічної влади зі здійснення контролю у сфері фізичної культури і спорту, чітке розмежування повноважень органів публічної влади й органів місцевого самоврядування, розроблення шляхів оптимізації державного регулювання фізичної культури і спорту є визначальними чинниками поліпшення якості цього регулювання [7, с. 160]. Торкнулися дані процеси і сфери фізичної культури та спорту.

Виявити, наскільки вони є завершеними і чи відповідають поточним викликам, є метою даного дослідження.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми системи державного управління присвячено достатньо ґрунтовних наукових праць, тому ця обставина дала нам можливість

зупинитись тільки на висвітленні найбільш загальних тенденцій даного процесу. Спробу дати відповідь на зазначену проблему було здійснено в дослідженнях Д.Ю. Петришина [1], О.О. Кузьменка [2], І.Л. Гасюка [3], В.Г. Бульби [11], О.М. Жданової [12], М.В. Дутчака [13], І.В. Коновалової [14], К.В. Кудлатої [15], В.Е. Куделко [16], М.М. Іжа [17] та ін.

Виклад основного матеріалу. Діюча система управління фізичною культурою і спортом, ефективність її функціонування, нормативно-правова основа її діяльності залишаються одною з важливих проблем, вирішення якої дозволить підвищити масовість фізкультурно-спортивного руху в Україні. Як цілком слушно зазначив І.Л. Гасюк, «організаційна структура державного управління розвитком фізичної культури і спорту – це сукупність відносин між ланками апарату державного управління, організаційних зв'язків між ними, які перебувають у такій декомпозиції, яка забезпечує найоптимальнішу взаємодію та координацію між ними і спроможна забезпечити позитивну динаміку розвитку та повсякденне функціонування галузі» [18, с. 20]. Система – це щось ціле, що складається із взаємопов'язаних та взаємозалежних частин. Будь-яка система має дві основні характеристики. По-перше, цілісність: тобто сукупність конкретних, із притаманними тільки їм властивостями і характером взаємопов'язаних частин. По-друге, подільність: система складається-

ся з підсистем, які володіють загальними властивостями, але на більш низькому рівні. Система управління фізичною культурою і спортом – це система, в якій реалізуються функції управління. Отже, організація фізичної культури і спорту – це процес систематизованої діяльності всіх взаємозалежних надсистем і підсистем управління, об'єктів та суб'єктів галузі. Закон України від 24 грудня 1993 р. «Про фізичну культуру і спорт» [4] і прийняті доповнення до нього визначають правові, соціальні, економічні та організаційні засади фізичної культури і спорту в Україні, участь державних органів, посадових осіб, а також підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності в зміцненні здоров'я громадян, досягненні високого рівня працездатності та довголіття засобами фізичної культури, спорту та туризму.

До органів управління фізичною культурою і спортом відносять державні та громадські органи управління, законодавчі й виконавчі органи спеціальної компетенції, що здійснюють реалізацію державної політики в царині фізичної культури і спорту. Державне управління у сфері фізичної культури і спорту здійснюють Президент України, Кабінет міністрів України, Міністерство молоді і спорту, місцеві виконавчі органи, інші уповноважені державні органи відповідно до їх повноважень. Верховна Рада України визначає державну політику і здійснює законодавче регулювання відносин у сфері фізичної культури, спорту та туризму, а також провадить в межах своїх повноважень контроль за реалізацією державних програм. Система управління завжди орієнтована на досягнення певної мети. Не є виключенням і система державних органів управління фізичною культурою і спортом. Діяльність системи державних органів управління спрямована на:

- 1) проведення єдиної державної політики в царині фізичної культури, спорту і туризму;
- 2) напрацювання концепцій розвитку фізичної культури, спорту і туризму, методів їх реалізації;
- 3) розробку державних програм розвитку фізичної культури, спорту і туризму, міжгалузеву координацію їх виконання;

- 4) створення науково обґрунтованої системи фізичного виховання і оздоровлення населення, розвитку дитячого і юнацького спорту, спорту вищих досягнень, координація фізкультурно-спортивної роботи серед інвалідів та осіб з ослабленим здоров'ям;

- 5) створення спільно із зацікавленими організаціями науково-дослідної бази та вдосконалення системи науково-методичного забезпечення діяльності в області фізичної культури, спорту і туризму;

- 6) організацію та проведення Всеукраїнських і міжнародних спортивних заходів;

- 7) забезпечення підготовки національних команд за видами спорту та їх участь у міжнародних спортивних заходах;

- 8) пропаганду фізичної культури, спорту і туризму, здорового способу життя;

- 9) сприяння громадським об'єднанням із фізичної культури, спорту і туризму в їх діяльності;

- 10) участь у формуванні й реалізації державної політики з метою створення матеріальної бази фізичної культури, спорту і туризму;

- 11) розвиток міжнародної співпраці у сфері фізичної культури, спорту і туризму;

- 12) здійснення контролю за дотриманням законодавства України про фізичну культуру, спорт і туризм;

- 13) врахування інтересів громадян при розробці й реалізації державних і місцевих програм розвитку фізичної культури і спорту;

- 14) підтримку фізичної культури і спорту;

- 15) взаємодію державних органів із Національним олімпійським комітетом України, Параолімпійським комітетом України, спортивними федераціями (об'єднаннями, асоціаціями) за видами спорту, іншими організаціями фізичної культури і спорту;

- 16) залучення широких верств населення до масового спорту, популяризації здорового способу життя та фізичної реабілітації;

- 17) максимальну реалізацію здібностей обдарованої молоді в дитячо-юнацькому, спорті вищих досягнень та виховання її в Олімпійському дусі.

На переконання Я.Я. Улинця, існуюча в країні система державного управління

демонструє свою неефективність, внутрішню суперечливість, відірваність від громадян і, як результат, виступає однією з перепон, що стримує здійснення модернізації та системні перетворення в усіх сферах розвитку суспільства. До основних причин незадовільного стану державного управління автор відносить:

1) незавершеність трансформації Кабінету Міністрів України в орган політичного керівництва;

2) неефективну систему взаємодії органів державної влади на центральному, регіональному та місцевому рівнях;

3) відсутність належної нормативно-правової бази з регулювання діяльності органів державної влади та вкрай неефективне використання існуючої;

4) недосконалу систему державної та муніципальної служби;

5) недостатнє використання в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування принципів відкритості й прозорості та механізму електронного урядування [5, с. 102].

На сучасному етапі реформування системи державного управління загалом і управління фізичною культурою та спортом зокрема особливого значення набуває питання визначення міру участі держави в забезпеченні процесу розширеного відтворення у сфері фізичної культури і спорту. Це вимагає якісної переорієнтації змісту економічної діяльності центрального органа виконавчої влади, що адмініструє питання фізичної культури і спорту. Все більше чинників вказують на те, що його доцільно звільнити від функції оперативного розпорядження фінансовими ресурсами з метою забезпечення утримання національних збірних команд із видів спорту, проведення навчально-тренувальних зборів та інших заходів. Натомість він, як повноважний представник держави, має забезпечувати реалізацію функції регулювання економічних відносин у сфері фізичної культури і спорту.

О.О. Кузьменко звертає увагу на питання побудови управління фізичною культурою і спортом для всіх на місцевому або регіональному рівні. На його переконання, спортивні послуги населенню, що надаються в рамках спорту для всіх, мають ряд особли-

востей, серед яких основними можна назвати їх високі капітало- та інформоемність [2].

Маємо підстави погодитися з думкою С.В. Ліщук, що в процесі здійснення державного управління особливого значення набуває проблема методів, адже від правильного вибору, ефективного їх застосування значною мірою залежить досягнення організаційно-політичних і економічних цілей. У сфері фізичної культури і спорту необхідно виділяти методи державного регулювання: переконання та заохочення, адміністративні та економічні методи [6].

На сучасному етапі розвитку українського суспільства зберігається актуальність всебічної підтримки сфери фізичної культури та спорту з боку держави. Тільки за умови оптимального поєднання дій всіх зацікавлених суб'єктів системи управління стане реальним забезпечення людиною оптимальною руховою активністю впродовж усього життя, досягнення нею достатнього рівня фізичної та функціональної підготовленості, впровадження традицій здорового способу життя, сприяння її соціальному, біологічному та психічному благополуччю [2, с. 36]. Аналіз систем управління фізкультурно-спортивним рухом низки провідних закордонних країн показав, що в більшості з них відповідальність за розвиток фізичної культури і спорту несуть державні органи. До таких країн віднесемо Австрію, Великобританію, Іспанію, Канаду, Франція та ін. Разом із тим на підставі аналізу організаційної структури спортивного руху в різних країнах можемо прийти до розуміння, що моделі їх спортивного розвитку зумовлені низкою історичних, культурних, соціально-економічних, а в окремих випадках і політичних факторів. Ні одна з них не може рахуватися зразковою моделлю, яку можна було б копіювати іншим країнам.

Висновки. Здійснений аналіз процесу взаємодії центральних і місцевих державних органів влади управління фізичною культурою та спортом вищих досягнень свідчить що склалася громіздка, зачасти недієздатна структура, яка потребує вирішення комплексу організаційних, економічних та правових питань із урахуванням досвіду європейських країн. Реформуван-

ня взаємовідносин між органами державної влади у зв'язку з децентралізацією системи виділення коштів на потреби фізичної культури і спорту потребує детального аналізу та чіткого розмежування функцій управління і контролю. В Україні практично відсутня цілісна система пропаганди фізичного виховання та спорту. Державне управління сферою фізичної культури та спортом в нашій державі ще перебуває в стадії постійного вдосконалення. Його реформування потребує вирішення комплексу організаційних, економічних та правових питань з урахуванням набутого за попередні роки досвіду. Система державних установ покликана реалізовувати державні програми, тому на неї покладається: рішення загальнодержавних завдань відносно збереження і зміцнення здоров'я різних груп населення; професійно-прикладна і військово-прикладна підготовка молоді; здійснення фізичного виховання в дошкільних закладах і загальноосвітній школі, вищих навчальних закладах, на виробничих підприємствах, у військових формуваннях, лікувальних та інших державних установах.

Необхідно також зазначити, що конституційні положення є недостатніми для організації й забезпечення функціонування системи органів управління фізичною культурою і спортом в нових соціально-економічних умовах. Нині діюча законодавча база фізичної культури і спорту не отримала необхідного нормативно-правового наповнення, що породжує вкрай нестійку систему управління фізичною культурою і спортом, і в підсумку ми маємо її часту, в достатньо короткі часові терміни, зміну (структурну, цільову, кадрову).

Список використаної літератури:

1. Петришин Д.Ю. Аналіз системи державного управління у сфері фізичної культури та спорту в Україні / Д.Ю. Петришин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 2 (26). – С. 267–271.
2. Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою та спортом в Україні та Європі / О.О. Кузьменко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2011. – № 3. – С. 36–41.
3. Гасюк І.Л. Принципи оптимізації державного управління фізичною культурою і спортом / І.Л. Гасюк // Матеріали науково-практичної конференції «Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика» – Львів, 2011.
4. Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 16; Законодавча база фізичної культури та спорту в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.noc-ukr.org/ua/officialdocuments/nok_law.html.
5. Улинець Я.Я. Сучасний стан системи державного управління та напрями реформування системи державного управління / Я.Я. Улинець // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Становлення сучасного українського суспільства : політичні, управлінські, економічні та правові аспекти». – К., 2015. – Ч. 1. – С. 101–104.
6. Ліщук С.В. Удосконалення механізмів державного управління у сфері фізичної культури і спорту / С.В. Ліщук // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Вип. 237. – Т. 249. – Державне управління. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2014. – С. 85.
7. Ліщук С.В. Розвиток економічного механізму державного регулювання сфери фізичної культури та спорту в Україні / С.В. Ліщук // Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління». – 2015. – Вип.3-4. – С. 157–163.
8. Рудя Я.В. Розвиток сфери фізичної культури та спорту в ринкових умовах / Я.В. Рудя // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 83.
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» від 9 грудня 2015 р. N 1320-р Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1320-2015-%D1%80>.
10. Рибач І. Організаційно-правові механізми управління системою надання фізкультурно-спортивних послуг державі / І. Рибач // Ефективність державного управління. Збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 42. – С. 191–197.
11. Бульба В.Г. Соціальні функції держави в умовах глобалізаційних трендів сучасності: державно-управлінський аспект [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з державного управління : спец. 25.00.01 «Тео-

- рія та історія державного управління» / В.Г. Бульба. – Х. : [б. в.], 2012. – 35 с.
12. Жданова О.М. Управління сферою фізичного виховання та спорту [Текст] : [навч. посіб.] / О.М. Жданова, Л.Я. Чеховська. – Дрогобич : Коло, 2009. – С. 9–20.
 13. Дутчак М.В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні / М.В. Дутчак // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту [Текст]. – 2008. – № 9. – С. 34–43.
 14. Коновалова І.В. Механізм державного управління регіональними соціальними програмами в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з державного управління : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / І.В. Коновалова. – Х. : [б. в.], 2011. – 19 с.
 15. Кудлата К.В. Державне управління фізичною культурою та спортом на регіональному рівні: поняття та сутність / К.В. Кудлата // Інвестиції: практика та досвід. Державне управління. – 2013. – № 23. – С. 156–160.
 16. Куделко В.Е. Організація і технологія управління фізичною культурою та спортом у системі районного територіально-адміністративного утворення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. фіз. вих. : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / В.Е. Куделко. – Харків, 2005. – 20 с.
 17. Іжа М.М. Система регіонального управління: світовий досвід і Україна: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. політ. Наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / М.М. Іжа. – К., 2011. – 37 с.
 18. Гасюк І.Л. Механізми державного управління фізичною культурою та спортом в Україні / І.Л. Гасюк : автореф. дис. д-ра з держ. упр. – К., 2013.

Никитенко С. В. Система государственного управления в сфере физической культуры и спорта в Украине

Целью государственного управления физической культурой и спортом является достижение управляемой системы физической культуры и спорта такого уровня ее развития, который бы в полной мере позволил бы обеспечить удовлетворение потребностей населения в целом и отдельных граждан в сохранении здоровья, поддержании высокого уровня работоспособности, улучшении качества и уровня жизни, удовлетворении духовных, интеллектуальных, двигательных потребностей путем занятий определенными видами спорта. Нами исследована система государственного управления Украины в сфере физической культуры и спорта.

Ключевые слова: система государственного управления, физическая культура, спорт.

Nikitenko S. The system of state management in the sphere of physical culture and sports in Ukraine

The purpose of state control in physical culture and sport is the achievement-driven system of physical culture and sports of such level of development that would fully allow to provide satisfaction of the needs of the population as a whole and of individual citizens in maintaining health, maintaining the highest standards of efficiency, improving the quality and standard of living, meeting the spiritual, intellectual, physical needs through employment in certain types of sports. We investigated the system of government of Ukraine in the sphere of physical culture and sports.

Key words: public administration, physical culture, sports.